

לעילוי נשמת
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

בס"ד

אייר התשפ"ו
מפטי"ר ז'ת"ה ע"ג ופ"ע"ג (ירמיה טו)
אבות פרק ה'

פרשת בהר בחוקותי

עלון חידושי תורה ופרפראות על **פרשת השבוע** בעניינא דיומא ממפרשי ומדרשי חז"ל
בפרשת **בהר** 57 פסוקים = דגן . אוכל .

בפרשת **בחוקותי** 78 פסוקים = לחם . מלח .

בפרשת **בהר** 24 מצוות , מתוכן 7 מצוות עשה ו-17 מצוות לא תעשה . (ספר החינוך)

בפרשת **בחוקותי** 12 מצוות , מתוכן 7 מצוות עשה ו-5 מצוות לא תעשה . (ספר החינוך)

וידבר י-הוה אל משה בהר סיני לאמר . (כה א)

שאלה – פרשת אמור הסתיימה בפרשת המקלל **אל מחויץ למחנה** ויש להבין את עניין סמיכות פרשת המקלל לעניין שמיטה.
תשובה – משום ג' דברים . א) . דאמרינן לעיל (כד טז) **ונקב שם י-הוה מות יומת** . ואמרינן (קידושין עא.) הצנועין מוסרין אותו לתלמידיהם פעם אחת בשמיטה . ב) . לפי שדיבר כאן מפסולי היחוס **והוא בן איש מצרי ואומר** (דמאי פ"ג ד) שלא יתנו את תבואתם אצל תבואת עם הארץ החשוד על השביעית . ג) . שאם תאמר מי לימדו למקלל זה השם, לזה אמר **בהר סיני** . שנקב שם המיוחד וגדף, והוא שם המפרש ששמע מסיני . ד"א לפי שהיה הולך ומספר תחלה ויקרא סדר הקרבנות והלכותיהן, ואח"כ סידר שמירת הטומאות אשר על אהרן ובניו כמו שנאמר (דברים כא ה) **ונצל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע**, עד שבא לנגעי בתים הנהגים בארץ . וכתב משה רבינו פרשת שמיטה וסמכה להו מעניין לעניין . ופרשת מכירה וערכין הנהגין בארץ, ואע"פ שנאמרו בסיני ראויין ליסמך כאן . (מושב זקנים)

נסמכו גם אלו 'שמיטה ויובל חרמין ערכין והקדשיות' **לתורת כהנים** אע"פ שלא נאמרו באהל מועד, מפני שעד כאן איירי בקרבנות וטומאה וטהרה וכל דברים הנהגים ושייכים בכהנים, והנה גם שמיטה ויובל ושנים כהנים מקדשין אותם, וכן חרמים וערכין והקדשות כולם שייכים בכהנים . (פענח רוא)

מה ענין שמיטה אצל הר סיני – ע"פ פשוטו יש לבאר שהשי"ת אמר למשה הקדמה למצות שמיטה, ואמר לישראל ענין הר סיני, שלפי שהיה נמוך שבהרים זכה שניתנה עליו התורה וכביכול ירד עליו השי"ת . והנה מצות השמיטה היא שיעזוב אדם שדותיו וכרמיו הפקר לכל, הנה היצר הרע יסיתנו היאך יעזוב את שלו הפקר לכל, אבל כשיש בו מדת ענוה ושפלות ידע שאין העולם שלו רק **לי-הנה הארץ ומלאה** (תהלים כד) . וז"ש **בהר סיני לאמר**, יאמר להם תחלה ענין הר סיני . (ליקוטי מהרצ"א, אות קסג)

שש שנים תזרע שדה ושש שנים תזמר פרמך ואספת את תבואתה . (כה ג)

שש שנים תזרע ס"ת שמע . בפסוק **שמע ישראל י-הוה א-להינו י-הוה אחד** (דברים ו ד) ששה תיבות, לומר לך כל הזרע ששה ימים **וינח ביום השביעי מעיד ביחודו של הקב"ה** שהוא יחיד וברא כל העולם בששה ימים וינח ביום השביעי, וכל הזרע בשמיטה כאילו כופר ביחודו של עולם . **שבת לי-הנה שש שנים תזרע** כלומר אם תשמור שמיטה כראוי מבשרך המקום שתזרע שדך שש שנים, כלומר שלא תצטרך למכרה, ואם לאו תמסכתן וסופך למכרה מחמת עוני . כמו שאחז"ל (קידושין כ.) **אדם נושא ונותן בפירות שביעית – לסוף מוכר את משקליו, לא הרגיש – לסוף מוכר את שדותיו, לא פאת לידו עד שמוכר את ביתו, לא פאת לידו עד שמוכר את ברתו, לא פאת לידו עד שמוכר את עצמו** . (רבינו אפרים)

והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך . (כה ה)

שבת הארץ לכם לאכלה ראשי תיבות בגימטריא שס"ה, רמז שלא יאכל אדם כל ימות השנה אלא משל שבת כמו שהיה עושה שמאי הזקן . וכן מזון כל השבוע הוא מן שבת, לזה מונין אחד בשבת שני בשבת וכו' . **לאכלה** בגימטריא **מלאך** עם האותיות, רמז שנעשה הישראלי ביום השבת כמלאך הלוכש לבנים, כמו שאמרו (שבת נה) על רבי יהודה בר אלעאי שהיה לובש סדינים לבנים ודומה כמלאך ה' . **שבת הארץ לכם** בגימטריא **זו היא הנפש יתירה** (1089 עם הכולל), וזהו **לכם** לא עשה כן לאחרים, **לכם** אותיות **מלך**, שהוא בשבת כמלך בטל ממלאכה . (שפתי חזן)

תנא: אָמְרו עָלָיו עַל שְׁמַאי הֶזְקֵנוּ, כִּי יָמֵינוּ הָיָה אוֹכֵל לְכַבֵּד שֶׁבֶת . מֵצֵא בְהֵמָה נֶאֱמַר, אוֹמְרִי: זֹאת שֶׁבֶת . מֵצֵא אַחֲרַת נֶאֱמַר הֵימָנָה — מֵינִחַ אֶת הַשְּׂנֵינָה וְאוֹכֵל אֶת הָרְאוּשָׁנָה . (ביצה טז) . עיקר טעם העניין בזה כמ"ש (שמות כ ז) **זכור את יום השבת לקדשו** . זכרהו - מאחר שבאת להשכיחו שבכל יום מששת ימי השבוע יזכור אותו להכין לו על צד היותר טוב . (חידושי אגדות)

כל ברכאן דלעילא ותתא, ביימא שביעאה תליין ותאנא, אָמַי לא אשקחח מנא ביימא שביעאה, משום דההוא יומא, מתברכאן מיינה כל שיטא יומין עלאין, וכל חד וחד יתיב מזוניה לתתא, כל חד ביימא, מההיא ברכה דמתברכאן ביימא שביעאה . (זוהר יתרו כז) כל הברכות שלמעלה ומטה תלויות ביום השביעי . ולמדנו, למה לא היה נמצא מן ביום השביעי, משום שמיום ההוא מתברכים כל ששה ימים העליונים, שהם חג"ת נה"י, וכל אחד ואחד נותן מזון למטה כל אחד ביומו, מברכה ההיא שמתברכים ביום השביעי . (הסולם)

וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרוך בארץ לכל ישביה ויובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל אחתו ואיש אל משפחתו תשב . (כה ו)

שאלה – מה ביאור המילה דרוך בחז"ל .

תשובה – לשון נקי . כמו **מר דרוך** (שמות ל כג) כתרגומו מירא דכנא . וכן כאן נקי מבלי שעבוד שיהיו כולם בני חורין . כענין (שמות כא כח) **ובעל השור נקי** . (הרמב"ן) והא"ע פירש - דרוך פירושו חופשי, והוא שם ערף שאינו מנגן אלא כשהוא ברשות עצמו ולא ברשות אחרים, ואם הוא ברשות אדם אינו אוכל עד שימות . (הרא"ש) כוונת הכתוב שילכו העבדים איש לארצו כדרור לנוד וכציפור לעוף . (אברבנאל) הציפור תקנן גם בבית, ובכ"ו דרכה לנוד ממקום למקום ואינה נשארת בקביעות, והדרור אינה מקבלת מרות ולא תמצא בבית כלל רק בקן, כמ"ש (תהלים פד) **גם צפור מצאה בית ודרור קן לה**, ודרכה לעוף חוץ לבית למרחוק . (מלבי"ם – משלי כו ב) . ובגמרא הובא דברי רבי יהודה (ר"ה ט:): **שדרור** הוא לשון דירה, והכוונה כאדם שמוכיל סחורה בכל המדינה שהוא ברשות עצמו לדור בכל מקום שירצה ואינו ברשות אחרים, כך מצבו של העבד אחר שיצא לחירות, שאינו ברשות אחרים ויכול לדור היכן שרוצה . (ע"פ רש"י כאן) **א"נ** לתיבת דרוך שתי משמעויות האחת דירה והשניה לשון מסחר וסיבוב כי שורש דור' משמש בלשון סיבוב ועיגול כמו (ישעיה כב יח) **ציוף יצנפה צנפה צדור**, שהוא כסוחר העושה מסחר בכל המדינה ודר בכל מקום שירצה . (כתב והקבלה, מלבי"ם) . **א"נ** מלשון דירה, ע"ש חזרת הקרקעות לבעליהן, שידורו יושבי הארץ איש בדירתו . (משיבת נפש)

וקראתם דרוך בארץ – רמז שלאחר דרוך (410) שנה יחרב הבית ויתבטלו יובלות, שמחורבן בית ראשון בטלו מלמנות יובלות . (שפתי חזן)

וכי ימוך אחיה ומטה ידו עמד והחזקת בו (כה לה)

שאלה – מה הטעם שהזכירו חז"ל לתת דווקא מצוות צדקה קודם התפילה, ולא מצוה אחרת .

תשובה – **איתא בכתבי האריז"ל** (ליקו"ת פ' ראה) כי המצוה הראשונה שאדם עושה ביום נרשמת במצחו, ואח"כ כשעושה מצוה שניה נבלעת הראשונה ובאה השניה במקומה, משא"כ מצות הצדקה נשאר רישומה לעולם, וז"ש (תהלים קיב) **ונצדתה עמדת לעד** . זה שהזכירו חז"ל לתת צדקה קודם התפילה, כהא דרבי אלעזר יתיב פרוטה לעני, ונהר מצלי – אָמַר, דכתיב (תהלים ז:): **אני בצדק אחזה פניך** . (בב"ב ב:.) {דרוש **אחזה פניך** על עת התפילה כי האדם צריך לחשוב ולצייר בדעתו שהוא עומד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וכמו שאמרו **דע לפני מי אתה עומד** . (בן יהוידע שם) . שאעשה צדקה מתחילה והדר **אחזה פניך** בתפילה . (רבינו גרשום שם) ולמה דווקא צדקה ולא מצוה אחרת, הענין הוא כשעושה מצוה אחרת, הנה בבואו להתפלל שהיא גם כן מצוה עשה (דברים יא) **ולעבדו בכל לבבכם**, אז נבלעת המצוה הקודמת, ושוב המלאכים אינם מכירים בה ויש בה חשש לאיזה קטרוג, משא"כ מצות הצדקה שנשארה ברישומה, כל המקטרגים בראותם חותם המצוה אומרים דין הוא בְּרָא דְמִלְכָא, ומי יוכל לדון . (אגרא דפרקא, אות קנד)

אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מא-להיה וחי אחיה עמך. (כה לו)

ארו"ל (בב"מ עה): מלני רבית יותר ממה שמרוביחים - מפסידים. פרש"י - כדאמר ברפירקין (דף עא): מתמוטטין לעולם. ולא עוד אלא שמשימים משה רבינו חכם ותורתו אמת. ואמרין: אילו היה יודע משה רבינו שיהיה ריוח בדבר לא היה כותבו. וכן (שם עא) פל מי שיש לו מעות ומלוה אותם שלא ברבית, עליו הפתוח אומר 'כספו לא נתן בנשך ושחד על נקי לא לקח עשה אלה לא ימוט לעולם'. הא למדת שכל המלוה ברבית נכסיו מתמוטטין. פרש"י - הא אם לקח שוחד ימוט לעולמי עד ולא יהיה לו תקומה.

כתיב (תהלים נה) ואתה א-להים תורדם לבאר שחת אנשי דמים ומקמה לא יחצו ימיהם, פירשו חז"ל שהפסוק מדבר על מלווים בריבית. **שאלה** - הלא אנו רואים הרבה מלווים בריבית שמאריכים ימים.

תשובה - יבואר ע"פ מאמר חז"ל (שבת פט:): לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא ליצחק: בניך חטאו לי. אמר לפניו: רבוננו של עולם, בני ולא בניך?! בשעה שהקדימו לפניך ונעשה לנשמה קראת להם 'בני בכורי', עכשיו בני ולא בניך?! ועוד, כמה חטאו? כמה שונתו של אדם - שבעים שנה. [הסר עשרים ראשונות שאיך מעניש עליהן]. שבדיני שמים אין עונשים אלא מגיל עשרים ומעלה. **פשו להו חמשיין** [נשאו להו איפוא המישים שנה]. **דל עשריין והמשה דלילותא, פשו להו עשריין והמשה** [הסר עשרים וחמש שנה של לילת נשאו להם עשרים וחמש]. **דל תרתי סרי ופלאג דצלווי ומיכל** [הסר שתיים עשרה וחצי שנים של תפילה ואכילה] ושל בית הכסא - **פשו להו תרתי סרי ופלאג** [נשאו שתיים עשרה וחצי שנים]. **אם אתה סובל את כולם** ויכול לסלוח עוון של שנים אלה - **מוטב, ואם לאו** [לא] - **פלאג** [הציץ] **עלי ופלאג** [הציץ] **עליך, ואם תמצא לומר** כי **כולם**, כל שתיים עשרה השנים ומחצה שנותרו, **עלי יתו** - **הא קרביית נפשי קמך** [הרי הקרבת את עצמי לפניך] וראוי שתמחול בזכותי להם. ע"פ דברי הגמרא אין כוונת חז"ל לומר שאותם מלווים בריבית ימותו בקיצור שנים, אלא שיצחק אע"פ אינו יכול להמליץ עליהם טובה לפני הקב"ה ולומר לו חצה את ימיהם מחמישים לעשרים וחמש ומעשרים וחמש לשתיים עשרה וחצי, לפי שכל דבריו מבוססים על כך שבשעת השינה אכילה תפילה וכדו' האדם לא מסוגל לחטוא, אך אותם מלווים בריבית בכל רגע ורגע משנות חייהם הם פוגמים בנשמתם בעוון החמור של הלוואה בריבית, ולכן **לא יחצו ימיהם** כשמחשבים את כמות הימים שחטאו ועונשם מרובה מן השמים. (בן יהוידע - בב"מ עה):

ששכיר כתושיב יהיה עמך עד שנת היבל יעבד עמך. (כה מ)
שאלה - מה ההבדל בין שכיר לבין תושב, ולמה לי תרוייהו.

תשובה - שניהם שכירים, אלא ששכיר הוא שכיר יום ותושב הוא שכיר שנה. וכשם ששכיר יום אי אתה יכול לשעבדו עבודה קשה בעיניו שהרי יחזור בו מיד דפועל חוזר בו אפילו בחצי היום, כך תושב לא תעבוד בו עבודת פרח ולא יהא חילוק בינו ובין השכיר. (ההזקנו) השכיר נשכר לזמן מועט, אינו עובד אלא את העבודה המיוחדת ששכרוהו לעשותה, והתושב שנשכר לזמן מרובה, עובד כל עבודה שיתן לו אדוניו לעשותה, ועבד עברי הוא ממוצע בין שניהם, שאינו מיוחד לעבודה מיוחדת כמו שכיר, אך גם אינו ברשות רבו לכל לעבודות כמו תושב. (הרלב"ג)

את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני י-הוה. (כו ב) פרש"י - נאמן לשלם שכר.
שאלה - אחר שהוכיח בפרשה את דיני שנת השמיטה, שנת היובל, ודיני אדם שירד מנכסיו, מה הטעם שהסמיך את הציווי על שמירת שבת לפרשה זו.

ועוד שהרי פסוק זה כבר נאמר למעלה (יט ל) **את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני י-הוה**.
תשובה - נסמך כאן אצל קדושת הארץ, כי בהיות השבת אות פי אני י-הוה מקדשכם, תשמרו גם אתם חקתי שהן בדרך הקדש, וכן **ומקדשי תיראו**, ולא תחללו את הארץ שמקדשי בתוכה. (ביאור י"ש"ר עה"ת). א"נ כנגד הנמכר לעכ"ם הכתוב מדבר שלא יאמר הואיל ורבי עובד עבודה זרה, אף אני כמותו! ואחר ורבי מחלל שבת, אף אני כמותו. (אדרת אליהו). (ש"ל כמותו). א"נ כנגד הנמכר לעכ"ם הכתוב מדבר שלא יאמר הואיל ורבי עובד עבודה זרה, אף אני כמותו! ותעבות וחלול השם, וכן הוא אומר (יהוה י"ד) ויבוא אל הגוים אשר באו שם ויחללו את שם קדשי כאמר להם עם י-הוה אלה ומארכו יצאו. (בכור שור). **ומקדשי תיראו**, המקומות המקדשים בגלות, והם בתי כנסיות ובתי מדרשות, אף על פי שחורב בית המקדש, כאמר (יהוה י"ד) ויבוא אל הגוים אשר באו שם ויחללו את שם קדשי כאמר להם עם י-הוה אלה ומארכו יצאו. (בכור שור). **מעט**, ואמר וזרונם לברכה (מגילה כט). אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. (ספורנו) א"נ **ומקדשי תיראו**, שיבא למקדש שלש רגלים, בעבור ששומר **עבדי הם** ואחר והם עבדי עבדו אותי לבדי ולא אחרים. (א"ש) ונראה שנתפנה להסמיך מצות שבת למצוה שלפניה, דכתיב **לא תעשו לכם אילילים** וגו', לומר פשם שעבודה זרה שקולה ככל התורה, גם מצות שבת שקולה ככל התורה פלה. גם עוד יכנו לומר על השמטות, שהם נקראים שבתות, דכתיב **אלא שבביל שלא שבתו שמי שבעית**, וכן אמר הכתוב (ויקרא כו: ד) **אז תרצה הארץ את שבתותיה**, והוא עצמו אמרו **את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו** שלא תסבבו להחריבו קללאתם מצות השמטות. (א"ה"ע - א"ת **שבתתי תשמרו** מוסב על שנת השמיטה. **ומקדשי תיראו** מוסב על שנת היובל, כי כן כתוב על שנת היובל **קדש תהיה לכם** (ויקרא כה יב) דעת זורא). אתקש מקדש לשמירת שבת לומר לך מה שמירת שבת לעולם שנאמר (שמות לא) **אות הוא לעולם** אף מורה מקדש לעולם שאף בחורבנו אסור ליכנס בו. (דעת זקנים) **את שבתתי תיראו** רמז למה שאמרנו ז"ל (שבת קיט): אין הדליתקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת. (שפתי כהן)

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם. (כו ג) **אם בחקתי תלכו ואת ראשי תיבות אבות** שילכו בחוקי האבות. (שפתי כהן)

שאלה - פרשת בהר מסתיימת בפסוק **את שבתתי תשמרו**, ויש להבין את ענינין סימכות הפרשיות.
תשובה - מובא בגמרא (שבת קיח): כל המשמר שבת פהלתו נמחלין לו כל עונותיו. ואיתא בגמרא (תענית ז): אין הגשמים נעצריין אלא אם פן נתחייבו שונאיהן של ישראל פלה. דהיינו כאשר הגשמים אינם יורדים לצורך כפרת עונות - בצער הזה נמחלים עונותיהם של ישראל. לפי זה אתי שכיר **את שבתתי תשמרו** ואז ימחלו עונותיכם, וכך לא יהיה צורך למנוע את ירידת הגשמים לצורך כפרת עונותיכם, ולכן **ונתתי גשמיכם בעתם**. (מדרש יהונתן)

ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מזרוד והשפתי חיה רעה מן הארץ ותרב לא תעבר בארצכם. (כו ו) פרש"י - שפא תאמרו: הרי מאכל נהרי משתה, אם אין שלום אין פלום! תלמוד לומר אחר כל זאת: ונתתי שלום בארץ: מכתתי שלום שקול כנגד הפל. וכן הוא אומר: **עושה שלום ובורא את הפל**. ובמשנה (פועק ג יב) **לא מצא הקדוש ברוך הוא פלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום**.
שאלה - מדוע חז"ל הגדירו את השלום רק בתור כלי, וכי השלום עצמו אינו ברכה?

תשובה - באמת השלום אינו דבר ממשי, כי אם מנוחה ורגיעה ב'שב ואל תעשה'. רק שבהעדד שלום אין שום מתנה או ברכה בעולם, שהרי המלחמה ומדון משבתיים ומשתיקים את כל החיים. נמצא שהשלום עצמו אינו ברכה, אלא כלי מחזיק את כל שאר הברכות, ובלעדיו אין לך הנאה מכל הברכות שבעולם. (פניני הגר"א)

והבאתי עליכם חרב וקמת נקם ברית ונאספתם אל עריכם. (כו ז) פרש"י - ויש נקם שאינו בברית כדרך שאר נקמות, וזהו סמוי עיניו של צדקניהו. (ספרא) א"נ נוקמת באותה הנקמה הכתובה בספר הברית כאמרם ז"ל (סנהדרין לו): אף על פי שבטלה סנהדרין, דין ארבע מיתות לא בטלו. (ספורנו)

שאלה - העונש של צדקיהו כיצד היה מדה כנגד מדה.
תשובה - איתא במדרש (תנחומא אהתנו) וזה אהד משבעה שנגזרו לאדם הראשון, צדקיהו בעיניו. נעצו בעיניו לונביות של ברנול, ולא נתעורו עיניו עד שישחט את בניו לעיניו ואתחרי כן נתעורו עיניו, והנה בכל התוכחה מצינו שהחוטא נענש, אבל לא מצינו שאחר נענש כדי שהחוטא יקבל ענשו וזהו נקם שאינו בברית וזה היה מדה כנגד מדה שכתוב בצדקיהו וגם את בריתי הפר ולכך גם העונש היה שלא בברית. (סעמא דקרא)

ונכרת את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אפר והארץ אפר. (כו ח) פרש"י - בתמשה מקומות נכתב מלא, ואלהיהו חסר בתמשה מקומות. יעקב נטל את מלכו של אלהיהו ערבון, שיבא ויבשר אצלו בניו.
שאלה - הדבר צריך ביאור דאליהו הנביא זכור לטוב הקב"ה שולחו כדכתיב (מלאכי ג) **הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא** ובוודאי יעשה שליחותו לשם מה הוצרך לקחת משמו ערבון.

תשובה - איתא במדרש (ילקוט ראובני) דאליהו הנביא זכור לטוב מתחילה היה מלאך ובשעה שאמר הקב"ה לאליהו ושאר המלאכים (בראשית א כו) **נעשה אדם** אמר הקב"ה אם לפניך טוב ללפי לא כ"ש? אם טוב בעיניך אני ארד ואפמש לפניו וכו' וירד אחר זמן ועשה שאימינו העולם כי י-הוה הוא הא-להים וכו' ואחר כך העלה לשמי מרום וא"ל הקב"ה אתה אפטרופוס על בני תמיד. אפשר לומר דיעקב אע"ה ידע על זה אמר לאליהו הנביא זכור לטוב שיבא לבשר גאולת בניו והקב"ה מקים דבר עבדו יעקב אע"ה ואמר **הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא**. א"נ כדי שיתשלח מה שיוכל לקרב הגאולה כדי שיתפלל על זה, ע"ד מה שאז"ל (ספר שחח לקט) שהוא מקבל איזה עונש כדי שינוח הצדיק בג"ע והן שיהא סניגור וכתוב זכויות על ישראל וכל זה מועיל לקרב הגאולה. (חומת אבן)

ונכרת את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אפר והארץ אפר. (כו ט) פרש"י - **שאלה** - קשה איך הפסיק בפסוק של נחמה בתוך הקללות, ועדיין לא גמר הקללות שהרי חוזר ואומר (כו ט) **והארץ תעזב מהם ותריץ את שבתתיה** **בהשמה מהם וגו'.**

תשובה - גם פסוק זה הוא מן התוכחה, לפי שאינו דומה רשע בן רשע החוטא לרשע בן צדיק, כי הרשע בן צדיק ענשו מרובה, שראה את אביו מתנהג בחסידות והוא אין מנהג אבותיו בידי. וכן אינו דומה מי שהוא דר במקום מכווער למי שהוא דר במקום תורה. על זה אמר אני אוכור לך הדברים האלו לךף חובה, שאתה מנהג אברהם יצחק ויעקב. וגם **הארץ אפר**, וכן נתתי לך ארץ ישראל שאניא דאריץ **על ישראל** (בב"ב קה ג) ועם כל זאת לא הלכת בדרך ישר. (אוצרות השל"ה)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לע"נ הרב חפץ בן אסתר זצ"ל - נלב"ע י"ד אייר התשפ"א
ramnadhan018@gmail.com